

SON GELİŞMELERİN ANLAMI VE PARTİMİZİN TUTUMU: 12 MART MUHTIRASINDAN YARINA...

Son yıllarda, hatta 1961'den buyana, Türkiye'de sol kanattaki tartışmalar methodsuzluktan doğan bir kavram kargaşalığı ve devrim adına devrim yolundan sapmalar içinde sürüp gidiyor. Oysa bilimsel sosyalizm her şeyden önce bir metottur ve bu metotla edinilen bilgilere dayandırılan bir eylem kılavuzudur. Issız genişliklerde yolunu kaybeden bir yolcu, veya açık denizlerde pusulası bozulan bir gemi kaptanı tutacağı istikameti tayin için ne yapar? Kendisinin dışında objektif bir kıstasa başvurur, yani güneşe veya kutup yıldızına göre önce dört ciheti (doğu, batı, kuzey, güney) tesbit eder ve ona göre de kendi gideceği istikameti bulur. Toplumdaki yeni oluşmaları değerlendirmede ve bu oluşmalar karşısında izleyeceğimiz yolu tesbit etmede biz sosyalistlere "kutup yıldızı" görevini görecek objektif kıstas nedir? Bu oluşmaların işçi ve müttefiki emekçi sınıfların ekonomik ve politik hareketini nasıl etkiliyeceğidir. Her hal ve şartta işçi sınıfının ekonomik ve politik hareketinin bağımsız varlığını sürdürmek ve geliştirmek vazgeçilmez temel şarttır. Bu imkânı veren veya güçlendiren yeni oluşmalar sosyalistlerce desteklenir, kısıtlayan veya yok eden gelişmeler desteklenmez. Olayların akıcılığı ve karışıklığı içinde yönümüzü, yolumuzu şaşırılmamak için bu şartı, bu kıstası bir an akıldan çıkarmamak gerekir. Akıldan hiç çıkarılmaması gereken ikinci husus, bir toplumda işçi sınıfı hareketinin mücadele yöntemleri ve biçimleri toplumun genel gelişme aşamasına ve şartlarına ve bütünü bir parçası olarak da işçi sınıfı hareketinin kendi objektif ve subjektif şartlarına göre tesbit edilir. Bu yapılmadan, seçimlere ve parlamentoya girmek önemliydi, değildi; kır gerillasıydı, şehir gerillasıydı, devrimci orduydum tartışmaları havada kalan lafazanlıklardır; fiili girişimler ise anarşist, terörist veya küçük burjuva radikalizmi girişimleri olmaktan öte geçmez.

Yanlış Teşhis ve Öneriler

Önce Türkiye'nin içinde bulunduğu toplumsal duruma bir teşhis koyalım. Türkiye İşçi Partisinin çizgisi dışında ve ona karşı olanlar özetle şöyle diyorlar: Türkiye'nin toplumsal gelişmesinde bir tıkanıklık vardır, bir "kısır döngü" oluşmuştur. Parlamento çürümüş, çağ dışı toplum yapısını yansıtmakta, sandıktan hep "tutucular koalisyonu" çıkmaktadır. İşçi ve emekçi sınıflar bu kısır döngüyü kırıp tıkanıklığı açacak güçte değillerdir. Onun için toplumun diğer ilerici, zinde güçleri iktidara el koyup döngüyü kıracak, tıkanıklığı giderecek reformları yapabilirler, yapmalıdırlar. Böyle düşünenler 12 Mart muhtirasına önce sevindiler, dört gün sonra emekliye sevk ve yeni görevlere tayin işlemleri yapılırca şaşaladılar, sonra Erim başkanlığındaki hükümetin, reformcu bir iktidar olacağına kanaat getirince de yine eski olumlu tavırlarını aldılar.

Yukarıda özetlediğimiz düşünce tarzı ve bundan çıkarılan sonuçlar teori ve metod açısından temel bir yanlışta dayanmaktadır. Evrende ve toplumda temel olgu-

nun değişme olduğu unutulmakta ve Türkiye'nin toplumsal yapısı durağan (statik), olduğu varsayılmaktadır. Oysa Türkiye'nin toplumsal yapısı, hele 1960'dan bu yana hızlı bir değişme içindedir. Sınıf ilişkileri, sınıf güç dengeleri değişmektedir. Politik düzeydeki tıkanıklığı, "kısır döngü"nü toplumun bu iç dinamiği kıracaktır ve 12 Mart muhtırasından çok önceden beri kırmıya da başlamıştı. Siyasi partilerde yer alan iç çekişmeler, gruplaşmalar, bölünmeler, yeni parti kuruluşları, sınıf ilişkileri ve güçlerindeki değişikliğin politik alanda yansımasıdır.

"Türkiye'de yirmi beş yıldır sandıklardan hep tutucular koalisyonu çıkmıştır" diyerek bundan "Hiç bir şey değişmemiştir" sonucuna varmak da tüm yanlıştır. Toplumsal değişmelerin başta gelen önemli belirtisi ve ölçüsü, "sandıktan çıkan oylar" ve "parlamentoda çok sandalya kazanan partilerin niteliği" değildir. Aynı mantıkla, "Yeni seçimlere gidilecek de ne olacak? sandıktan çıkacak oylar çok farklı mı olacak?" şeklinde meseleyi koymak ve düşünmek de geçersizdir. Biz, siyasi parti faaliyetlerinin serbest bırakılıp genel seçimlere gidilmesini, oyların niteliği çok farklı olacak, partimizin oyları çok artacak diye önermiyoruz. Bizim meseleyi koyuşumuz bambaşkadır; yukarıda belirttiğimiz sosyalist kıstasa göredir: hangi düzende ve şartlarda işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesinin ve örgütlerinin varlığını korumak ve sürdürmek imkânı daha fazladır, hangisinde değildir. Bizim görüş ve değerlendirme açımız budur.

Yeni iktidar düzeninde hiç değilse gerici yobaz çevrelerin ve örgütlerin cana kasteden saldırıları, yakıp yıkmaları, küfürleri olmayacaktır tesellisi bizim pek benimsediğimiz bir görüş değildir. Şüphesiz bunların da bir değeri ve önemi vardır. Ama asıl mesele, kişisel rahatlık ve serbestlik değil, sınıfsal hak ve özgürlüklerdir. Her şeyi sınıfsal düzeyde, işçi ve emekçi sınıfların örgütlü politik hareketi açısından görmek şaşmaz kılavuzumuzdur. Kapitalist toplumlarda, hele bizimki gibi geri kalmış olanlarda, işçi ve emekçi sınıfların ekonomik ve politik mücadelesini sürdürmek zordur, rizikolarla doludur. Birçok aydınların demokrasi kıyaslamalarına örnek aldıkları Batı demokrasileri bugünkü demokratik özgürlükler düzeyine o ülkelerin işçi sınıflarının verdiği çok çetin, çok cesur mücadeleleri sonucu ulaşmışlardır. Sosyalist devrimler de işçi ve müttefiki emekçi sınıfların uzun ve çok çetin mücadeleleri, fedakârlıkları pahasına gerçekleştirilmiştir. Bunu bilerek sosyalistiz, bunu bilerek sosyalist hareket içinde çalışıyoruz.

Türkiye'nin Durumu: Hızlı Kapitalistleşme

Son yirmi beş yılda Türkiyede kapitalistleşme hızlanmıştır. Ekonominin sanayi sektörü büyümüştür ve sanayileşme montaj ve ambalaj sanayiinden imalat sanayiine, ağır sanayie geçme çizgisine gelmiştir. Bu yapısal değişme ile birlikte egemen sınıflar üçlüsü içinde (tarım, ticaret, sanayi) sanayi burjuvazisi güçlenmiştir, büyük toprak sahipleri sınıfı ise zayıflamıştır. Bu üçlünün politik ittifakı çatlamıştır. Sanayi burjuvazisi henüz egemenliğini ticaret burjuvazisine ve büyük toprak sahipleri sınıfına tam kabul ettirecek, onları kontrol ve yedeğine alacak kadar güçlü değildir, bunun için de kendi egemenliği altında diğer ikisiyle yeni biçimde bir ittifakı oluşturamamıştır. Bu sınıfların orta ve küçük burjuvaziyle de ilişkileri bozulmuş, farklı bir düzeyde yeniden biçime sokulamamıştır. Burjuva partilerindeki kaynaşmalar,

bölmeler bundandır. Memurlar kesimlerindeki, küçük üretici ve esnaf tabakalarındaki hoşnutsuzluk, hareketlilik, direnişler bundandır.

Bu kapitalistleşme, sosyal sınıflar yapısının öbür ucunda işçi sınıfının çoğalmasına, örgütlenme ve bilinçlenme düzeyinin gelişmesine yol açmıştır. Sayılarının çoğalması, DİSK'in doğuşu ve T.İ.P.nin on yıllık varlığı bu gelişmelerin belirtisidir. Arkada bıraktığımız iki üç yıl süresinde Partimizde yeralan ideolojik mücadelelerin ve parti yönetimindeki değişikliklerin altında da -objektif sebep olarak- işçi sınıfımızın daha güçlenmiş ve hareketlenmiş olması gerçeği vardır. İşçi sınıfı hareketinin güçlenmesi Partimizi işçi sınıfı partisi niteliğini daha belirginleştirmeye iterken, o zamanki yönetimin tersine bir sağ sapmaya yönelişi parti içi mücadeleyi doğurmuş ve keskinleştirmiştir. Bu mücadele döneminden Partimiz daha arınarak, sosyalist rayına daha sağlam oturmuş olarak çıkmışsa, bunun da yapısal sebebi işçi sınıfımızın güçlenmiş ve gelişmiş olmasıdır.

İşçi sınıfımız Türkiye tarihinde ilk defa sendikal ve politik mücadelesini bu kadar uzun bir süre kesintisiz yürütebilmiştir. İşçi sınıfının sosyalist partisi ilk defa bu kadar uzun süre ve daha önce erişilmemiş bir seviyede varlığını ve hareketini sürdürebilmiştir. Bu, küçümsenecek bir başarı değildir. Şimdi kaygımız, işçi sınıfı hareketinin yeni bir kesintiye veya engellemeye uğramadan devamdır.

Önümüzdeki Dönem

Yeni hükümet kuruluşunu tamamlayıp Meclis'ten güvenoyu alacağı benziyor. Üstelik, reformlara girişime de niyetli; zaten 12 Mart Muhtırası da bunu şart koşuyor. O takdirde ne olacak?

Bizim görüşümüzce, Türkiye'nin bugünkü kapitalistleşme aşamasında, sanayileşmenin objektif ihtiyaçlarıyla -hatta sanayi burjuvazisinin istekleriyle- küçük burjuva radikalizminin "reform" önerileri aşağı yukarı birbirine denk düşüyor. "Partiler üstü" ve teknik elemanlardan oluşturma hükümetiyle Nihat Erim de bu reformları gerçekleştirmek istiyor. Nedir bunlar, ne anlama geliyor, kısaca gözden geçirelim:

1. Toprak ve tarım reformu. Bu yapılırsa (biz sosyalistlerin öngördüğü nitelikte bir reform olmayacaktır tabii), tarım kesiminde feodalizmin son kalıntıları ile kapitalizm arasındaki döküntü çelişki de ortadan kalkacak, tarım kesimi ekonominin diğer kesimleriyle kapitalizm çerçevesi içinde daha uyumlu hale gelecektir. Her ne ölçüde olursa olsun tarımın kalkındırılması hem nüfusun beslenmesine, hem sanayie ham madde sağlanmasına, hem de ihracat ürünlerinin gelirleriyle sanayin ihtiyaç duyduğu ithalatın karşılanmasına yarıyacaktır.

2. Vergi ve kredi reformu, inşaatın vergilendirilmesinden sonra yüksek tarım gelirlerinin vergilendirilmesi devlet gelirlerini, dolayısıyla sanayie yatırım kaynaklarını artıracaktır. Tarım işletmelerini daha rasyonel, daha verimli işletmeciliğe itecektir. Tarım gelirlerinin, vergilemeye rağmen verimliliğin artırılmasıyla yükselişi ise, yine tarımdan sanayie kaynak aktarmasına yarıyacaktır. Tefeciliğin tasfiyesine gidilmesi, toprak ağalarının israf ettiği, lüks tüketime harcadığı kredilerin daha rasyonel dağıtılması ve bir kısmının sanayicilere aktarılması da kapitalizmin kurallarına uygundur.

3. Eğitim reformu. Bu reformun kapsamı içinde "diplomalı işe yaramaz insanlar"

yetiştirmekten vazgeçilip mesleki ve teknik eğitime önem verilmesi kapitalist gelişmenin ve sanayi burjuvasının ihtiyaç ve isteklerine uygundur. Sanayie ve “büyük kapitalist şirketlere yüksek ve orta dereceden uzman ve teknik kadrolar gereklidir.

Laiklik ilkesine riayetle nurcu ve benzeri okulların kapatılması, imam hatip okulları furyasına son verilmesi büyük burjuvazinin onaylayacağı işlerdir. Bu okulların sebep olduğu kaynak israfı ve okullardan yetişenlerin üretim açısından işe yaramazlığı bir yana, bunların kafa yapısı da kapitalizmin gerektirdiği kafa yapısına uygun değildir. Ayrıca, burjuvazi, sol gelişmelere karşı ideolojik bir baraj ve baskı aracı olarak teşvik edegeldiği yobazlığın bir noktada kendisinin “Batılı” yaşantısıyla çatıştığını görmekte ve bundan tedirgin olmaktadır.

4. Planlama. Planın plan olmaktan çoktan çıktığı, belki de daha başlarda plan olamadığı artık herkesin bildiği bir sırdır. Ekonominin yalnız kesim ve kolları itibarıyla değil, aynı zamanda fiziksel planlama, bölgesel dengesizliği giderici planlama, hedeflere ulaşmayı sağlayacak rasyonel yöntemler, özel sektörün “disiplin altına” alınması büyük sanayicilerin de çözülmesini lüzumlu gördüğü sorunlardır. İstanbul Sanayi Odası başkanının bir açık oturumunda bu konulardaki konuşması dikkat çekicidir, özel sektör sanayide devlet sektörüne karşı değildir. “Madenleri ve ağır sanayi devlet işletmelidir.” Devlet iktisadi teşekkülleri yeniden örgütlendirip verimli hale getirilmelidir. Kısacası, lüks apartıman yapımından, montaj ve ambalaj sanayinden imalât sanayine geçme çizgisine gelen burjuvazi, kapitalist sistemin kural ve mantığına uyma gereğini anlamıya başlamıştır.

Yeni Hükümet, “Reformlar”, Sınıflar

Bu saydığımız “reformlar” -ve daha başkaları da düşünülüyorsa- hepsi özünde kapitalistleşme aşamasına, büyük burjuvazinin ihtiyaç ve isteklerine uygun olacaktır. Bu “reformlar” küçük burjuva radikalleri, “devrimcileri,” şurasıyla burasıyla yetersiz, hatta yanlış bulsalar bile, tıkanıklığı gideriyor, gelecek gelişmelere yol açıyor gerekçesiyle ve “Cici demokrasiden daha iyi ya!” diyerek kabulleneceklerdir, kabul lenmiye başlamışlardır bile. İşçi sınıfının ekonomik ve politik hareketi ve bağımsız örgütleri ne olacak? Bu konuda nasıl bir politika izlenecek? Bu soruyu sormak ve cevaplamak akıllarına bile gelmiyor. Devrimciliklerinin barutu bu kadar işte!

Bürokrasinin milli gelirden daha büyük pay alma isteğinin büyük burjuvazinin çıkarlarıyla fazla çatışması da beklenmez. Çünkü tarım ve sanayi gelirlerini artıracak, devletin vergi kaynaklarını çoğaltacak “reformlar” aynı zamanda personel kanununun mali yükünü karşılamıya, yükselen fiyatlara göre kat sayıları yükseltmeye imkân verecektir.

Kapitalistleşmenin bugünkü aşamasında bu reformlar artık tarihin gündemine geldiği, büyük burjuvazinin çıkarına uygun düştüğü içindir ki, Demirel de bunlardan bazılarını ele almıştı. Ama politik hesaplarla büyük toprak sahiplerinin (özellikle feodal kalıntıları sürdüren ağalar kesiminin) ve orta burjuvazinin direneceğini dikkate almak zorunda olduğundan gecikti, beceremedi. Şimdi, “partiler üstü” teknokrat bir hükümet tarafından ordu otoritesinin bölgesinde yapılacak bu reformlara söz konusu sınıflar karşı çıkmaya cesaret edemeyeceklerdir. Küçük işletmeler tasfiyeye uğrayacaktır. Yalnız sanayide değil, genellikle bütün kapitalist kesimlerde

sermaye temerküzü artacaktır. Kapitalistleşme süreci, kapkaççı başıboş kapitalizmden, modern kapitalizmin kurallarına, mantığına daha uygun, kendi çerçevesinde daha rasyonel bir aşamaya yönelecektir.

Sosyalist Görüş Açısı

Biz sosyalistlerin tutumu ne olacaktır, ne olmalıdır? “Reform”ların alacağı somut şekilleri ve uygulamalarını sosyalist açıdan eleştirir, değerlendirir, olumlu yanlarıyla destekleriz. Bunlar yapılıyor diye ille de karşı çıkmayız. Ne var ki, bizim esas tavır ve tutumumuzu tayin edecek husus yeni hükümetin işçi sınıfımızın ekonomik ve politik hareket ve örgütlerine karşı izleyeceği politikadır. Reformların yararlığı her ne olursa olsun, işçi sınıfımızın ekonomik ve politik örgütlenme ve mücadele özgürlükleri kısıtlanmaya kalkışılacaksa, “yeni düzen” bizim için makbul değildir. Anayasal sistem şu veya bu ölçüde bir kere askıya alındı mı, bu işlemin daha ileriye götürülmeceğinin, bir noktada duracağını teminatı nedir? Erim’in ve çalışma arkadaşlarının iyi niyeti bir teminat değildir. Farzımuhal, hükümete girenlerin hepsi kişisel inançları bakımından sosyalist olsalar bile bu bir teminat teşkil etmez. Çünkü bir hükümetin izleyeceği politikayı toplumun sınıfsal yapısı, bu yapıdaki egemen sınıflar tayin eder. Hükümet eden kişiler kendi doğru bildikleri görüşler ve inançlar bakımından direnenler de hükümet edemezler, bir noktaya gelir düşerler.

Şimdi biliyoruz ki, büyük burjuvazi, burjuva politikacılar ve bir kısım yüksek rütbeli komutanlar “anarşik” dedikleri işçi hareketlerinden, işgallerden, hatta normal grevlerden şikâyetçidirler, bunlara sebep olan, iş hukukuna ilişkin ve anayasaya aykırı kanunları, uygulamaları hiç dikkate almadan şikâyetçidirler. Ama görünürdeki bu şikâyetlerin temelinde yatan asıl şikâyet sebebi, ücret artışları, ikramiyeler, ücretli tatiller gibi sermayeci kârını kemiren ve gittikçe yükselen işçi sınıfı talepleridir. Bu kapitalizmin mantığı, kuralları gereği böyledir, işçiler sömürüyü azaltıp daha iyi yaşayabilmek için bu talepleri ileri sürecek, sermayedar sömürüyü artırıp kârı yükseltmek için bu talepleri sınırlamak istiyecektir. Emperyalist-kapitalist dünya ilişkileri içinde gelişmekte, ama yine de “geri kalmış” olan Türkiye kapitalizminin burjuvazisi Batıdaki benzerleri gibi işçilere yüksek tavizler verecek durumda da değildirler. Tahmin olunur ki, yeni hükümet kanunsal kısıtlamalarla, yasaklamalarla bu sorunu çözme yoluna gitmek istemeyecektir; görünüşte işçiler yararına gibi olan, ama aslında dolaylı yollardan işçi ücretlerini ve grevleri sınırlandırıcı yolları deneyecektir. (Bu gazetenin bir başka yazısında işçilerin yönetime katılması, kârdan pay alması gibi usullerin asıl niteliği ve hedefi açıklanmaktadır).

Yine de, kanımızca, işçi sınıfının ekonomik taleplerini ve bunlardan doğan mücadelesini dolaylı yollardan sınırlama ve kontrol altına almayı sanayi burjuvazisi yeterli görmeyecektir. Sanayi burjuvazisi “aşırı örgütlenmeler”den o kadar tedirgindir ki, sözcüleri örgütlenmeyi sınırlamak için açıkça anayasa değişikliği istemektedirler (“Kapıcılar bile teşkilâtlandı” deniliyor). 274 sayılı Kanun ne olacak? Anayasa Mahkemesi iptal edecek mi? 275 sayılı tasarının Meclislerden geçirilmesi istenecek mi? İş Kanunu iptal edilmiş bulunduğundan bugün çalışma hayatı kanunsuz işliyor, ne gibi bir iş kanunu getirecek yeni hükümet?

Devrimcilikti, Atatürkçülüktü sevinci içinde bu temel meseleler unutuluyor.

Bunlar yalnız işçi sınıfını ilgilendiren meseleler de değildir. Kapitalist bir toplumda temel çelişki emegücü-sermaye, yani işçi sınıfı-burjuvazi çelişkisi olduğu için, bu çelişkinin alacağı biçim ve iktidarın bunu düzenleme maksadıyla getireceği tedbirler bütün toplum hayatını etkileyecek, ona politik rengini verecektir, işçi sınıfının ekonomik mücadelesine ve sendikal örgütlenmesine karşı alınacak tavır, tabiidir ki, onun politik örgütüne, partisine karşı izlenecek politikaya da yansiyacaktır, işçi sınıfının Anayasal hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı, yok edilmiye gidildiği yerde her türlü “devrimcilik” ve herkes için demokrasi biter.

Parti Gazetesi, Sayı 5, Nisan 1971